

До членовете на научно жури, определено със Заповед на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски” № 1647 от 22.07.2021 г., във връзка с провеждането на публична защита за присъждане на ОНС „доктор“, по докторска програма „Гражданско и семейно право“, професионално направление 3.6 Право, ЮЗУ „Неофит Рилски“, 2021 г.

С Т А Н О В И Щ Е

от

доц. д-р Йордан Баланов, катедра „Частноправни науки“, Юридически факултет, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий, за дисертационния труд на Милен Томов Маринов, на тема „Договор за банков кредит на студенти и докторанти“, за получаване на ОНС „Доктор“ по докторска програма „Гражданско и семейно право“ (професионално направление 3.6 Право)

1. Милен Томов Маринов е завършил Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“ през 2013 г. Докторант е на самостоятелна подготовка в професионално направление 3.6 Право по докторска програма „Гражданско и семейно право“ с научен ръководител доц. д-р Таня Йосифова към катедра „Гражданскоправни науки“ в Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“. Зачислен със Заповед №1289/16.07.2019 г. на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“ към катедра „Гражданскоправни науки“, считано от 12.06.2019г. до 11.06.2022 г. Тема на дисертационния му труд е „Договор за банков кредит на студенти и докторанти“. Милен Томов Маринов е асистент към катедра „Гражданскоправни науки“ в Правно-историческия факултет на ЮЗУ. Отчислен е с право на защита (Протокол № 15/21.07.2021 г. на Факултетен съвет).

2. Представеният дисертационен труд е първото монографично и оригинално изследване в българската правна доктрина, посветено на договора за банков кредит на студенти и докторанти (ДБКСД). Проблемите, свързани с банковото кредитиране на студенти и докторанти (склучването на ДБКСД, обезпечаването му, изпълнението и последиците от неизпълнението му), са актуални и значими както за България, така и в световен мащаб. В труда умело са приложени историкоправният и сравнителноправният методи на изследване. Извършено е проследяване на настъпилите изменения в нормативната уредба на банковото кредитиране на студенти и докторанти, анализиране и паралелно проучване на нормативните актове от чужди правни системи и международни актове. В критичен план е разгледана достъпната съдебна практика, посветена на тези проблеми.

Дисертационният труд е в обем от 216 страници и съдържа: въведение; три глави, структурно обособени параграфи и подпараграфи; заключение, съдържащо направените изводи и обобщение на проблемните въпроси на нормативната уредба на кредитирането на студенти и докторанти в ЗКСД; библиографска справка, състояща се от 134 заглавия на български, руски, френски, английски и немски език. Направени са 249 бележки под линия. Дисертационният труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и вътрешната нормативна уредба на ЮЗУ „Неофит Рилски“. Авторефератът отразява основните научни и научно-приложни приноси. Авторът има шест (6) публикации, които са по темата на дисертацията.

3. Глава първа поставя акцент върху общата характеристика на ДБКСД. Извършен е анализ на произхода на думата „кредит“ като е проследено инкорпорирането ѝ в нормативната уредба на Република България. Отражена е ролята на въвеждането на ДБКСД като институт и е проследено неговото развитие във връзка с правото на образование и със зараждането на т.нар. социални права, квалифицирани в правната доктрина като права от второ поколение. Направен е анализ на развитието на международните актове в тази насока - Международният Пакт за икономически, социални и културни права и Хартата на основните права на Европейския съюз, като е изяснена същността на правото на образование и съпътстващите го гарантирани от ХОПЕС права.

В тази глава е анализирана легалната дефиниция на ДБКСД, съгласно чл. 17, ал. 2 от ЗКСД. Изведено е теоретично определение на ДБКСД като:

Съглашение, по силата на което кредитната институция (банката) се задължава да отпусне на студента или докторанта парична сума за определена цел и при уговорени условия и срок, а студентът или докторантът се задължава да ползва сумата съобразно уговореното и да я върне след изтичането на срока, заедно с уговорената лихва.

Направен е анализ на приложимите към ДБКСД нормативни актове чрез разграничението им на общи и специални. Проследено е историческото развитие на института на банковото кредитиране. Проведено е отграничение на ДБКСД от сходни правни институти-договорите за заем за послужване, заем за потребление, финансов лизинг, търговски кредит, потребителски кредит и банков кредит.

Докторантът е акцентирал върху видовото разнообразие и разграничаване на договорите за банков кредит на студенти и докторанти чрез съпоставка с класическия договор за банков кредит. Разграничаването им е извършено в зависимост от тяхното предназначение, срока, за който те се отпускат, и начина на усвояването им.

В глава втора се разглеждат и анализират проблемите на сключването, съдържанието и действието на ДБКСД.

Разгледани са и са изяснени фигурите на кредитодателя и кредитополучателя по ДБКСД. Изяснявайки фигурата на кредитополучателя авторът е отправил редица критики към законодателя, който е въвел различни критерии за достъп до този тип кредити, имащи характер на ограничения, но неотговарящи на целта на ЗКСД като: въвеждане на определена възраст, която следва да не е навършена от кредитополучателя; въвеждане на изискването кандидатстващите за кредит лица да се обучават единствено в редовна форма на обучение; липсата на вече придобита образователно-квалификационна или образователна и научна степен. По отношение на кредитодателя като страна по ДБКСД е направен критичен анализ на използваните понятия „банка“ и „кредитна институция“.

Анализирани са предоговорните задължения на страните по ДБКСД като докторантът ги е разграничил на общи и специални съобразно ЗКСД. Подробно е разгледана предвидената процедура по сключване на договора, в това число правните и фактически действия, които следва да се предприемат от страните. Изведени са изискванията към формата за действителност на ДБКСД определена като формална правна сделка. Разгледани са различните ограничения, поставени от законодателя към този договор. Анализиран е въпросът за усвояването на кредита. Направен е терминологичен коментар относно понятието „усвояване“, използвано в ЗКСД както и съпоставка с понятийния апарат, използван в ТЗ – „отпускане“ или „ползване“ и с разпоредбата на чл. 62, ал. 16, т. 4 от ЗКИ, която провежда разграничаване между „разрешения“ и „усвоявания“ размер на кредитите.

Подробно са разгледани целта, срока, предмета и съдържанието на ДБКСД. Извършен е детайлен анализ на института на лихвата като е обърнато специално внимание на понятието анатоцизъм. Изложени са критични аргументи по отношение на смесване в доктрината на понятията „анатоцизъм“ и „капитализиране на лихвата“.

Глава трета е посветена на последиците от неизпълнението на задълженията по ДБКСД и неговата недействителност. Особено внимание е обърнато на предсрочната изискуемост на ДБКСД и планът за погасяването на отпуснатия кредит. Разгледана е и възможността страните по договора да претендират обезщетение за причинени от неизпълнението му вреди. Изследвана е ролята на държавата като гарант по възникналото кредитното правоотношение съгласно чл. 4 от ЗКСД. Подчертана е безусловната необходимост от пораждане на облигационна връзка между банката и държавата чрез сключването на типов договор, за да може да възникне кредитното правоотношение по ЗКСД между банката и кредитополучателя.

Авторът е поставил и разгледал въпроса за невиновната невъзможност за изпълнение на ДБКСД през призмата на разпоредбата на

чл. 81, ал. 2 ЗЗД. Аргументиран е изводът, че невиновната невъзможност за изпълнение не би могла да намери приложение в договорните правоотношения по ДБКСД, касаещи задължението на кредитополучателя да върне заетата сума ведно с дължимата лихва.

В тази глава са разграничени различните хипотези на недействителност на ДБКСД по ЗКСД. Застъпено е виждането, че общите правила за недействителността на сделките по чл. 26-35 от ЗЗД намират приложение и при ДБКСД, тъй като приложното поле на същите не е ограничено от специалните хипотези на недействителността по ЗКСД. Предмет на обсъждане са единствено хипотезите на недействителност, предвидени в ЗКСД, доколкото уредените в ЗЗД случаи, макар и безспорно приложими към този вид кредити, не разкриват специфики, относими единствено към студентското кредитиране, а касаят облигационните отношения изобщо, поради което и попадат извън предметния обхват на изследването. Отправена е критика към съществуващата съдебна практика, която отрича императивния характер на разпоредбата на чл. 24, ал. 3 от ЗКСД, фиксираща с точност срока на кредитите, предоставяни по реда на този закон.

Разгледана е възможността за конверсия при този тип кредитни правоотношения. Докторантът достига до извода, че тя трудно би могла да намери приложно поле в материята на студентското кредитиране. При конверсията на ДБКСД в друг договор възникналото кредитно правоотношение ще остане необезпечено и държавата не би отговаряла за изпълнението на задълженията на кредитополучателя. При това положение не може да бъде предположено, че банката би се обвързала от подобно съглашение и би желала настъпването на последиците на конвертираната сделка.

Направен е кратък анализ на отделни процесуалноправни аспекта при възникнали спорове, произтичащи от ДБКСД-подсъдността на споровете и реда за тяхното разглеждане; исковите претенции в отношенията между банката и студента или докторанта; исковите на банката срещу държавата и произтичащите от тях иски на държавата срещу студента или докторанта; особеностите в случаите на обявена предсрочна изискуемост.

Разгледани са последиците от ненадлежното обявяване на предсрочната изискуемост за исковото, респективно заповедното производство. Подложена на задълбочено изследване е разпоредбата на чл. 14, ал. 2 от ЗКСД, която предвижда като условие за пораждаване на отговорността на държавата към кредитодателя представянето на доказателства, че последният е претендирал дължимата сума първо от кредитополучателя. Изведена е дължимата грижа, която следва да бъде положена от банката, за да може да бъде породено правото ѝ да претендира плащане от страна на държавата. Достига се до извода, че това

право възниква едва след като кредитодателят изчерпи правните способности да събере вземането си от своя длъжник. Извършен е критичен преглед на достъпната съдебна практика, която счита, че държавата по собствено усмотрение може да приеме за установено в кой момент банката е изпълнила това свое задължение.

4. Изследването без съмнение показва задълбочените проучвания на докторанта по избраната тема и се отличава с оригиналност на направените анализи и изводи. Изборът на тема е удачен, доколкото въпросите, свързани с банковото кредитиране на студенти и докторанти, са от съществено значение за нормативното им регулиране, теоретичните изследвания и съдебната практика. Като положителна характеристика на представеното изследване могат да се изтъкнат няколко критерия. Налице е ясен изказ в стилово отношение. Текстът се чете лесно, бързо се възприема представената информация и се улеснява разбирането на изложените тези. Намирам за удачен подход прилагането на историческия и сравнителноправния метод на изследване.

Представената информация в изложението не е поднесена самоцелно, а формулираните аргументи подкрепят изводите, направени по отношение на действащата уредба. Подложени са на обоснована критика цитираните доктринални становища и съдебна практика. Изследването има теоретична и практическа стойност, които две насоки авторът удачно е съчетал в работата си. В него се наблюдава стремежа на изследователя коректно да борави с цитираната литература, да представя и обобщава различните схващания в правната теория. В тази връзка с оглед подобряване на действащата нормативна уредба са формулирани и аргументирани отделни предложения *de lege ferenda*. Това е несъмнено доказателство, че настоящият дисертационен труд съдържа научни резултати, представляващи оригинален принос в правната наука. Изложените от докторанта становища са обосновани с аргументи, които той счита за определящи, което придава високо качество на нейното изследване. Работата показва, че авторът притежава задълбочени теоретични познания в изследваната от него материя и способност за самостоятелно научно изследване. Поради това намирам представената разработка за актуално и полезно изследване с несъмнени научни приноси.

5. Приносите на дисертационния труд могат да бъдат очертани като приноси с теоретичен характер и предложения ***de lege ferenda***.

- Цялостно и подробно са разгледани и анализирани съществените въпроси, относими към ДБКСД-видове, страни, сключване, съдържание, действие, последици от неизпълнението му, недействителност;

- Аргументираната критика на нормативната уредба на ДБКСД и на достъпната съдебна практика, посветена на този договор;

- Изведено е теоретичното определение на ДБКСД като:

Съглашение, по силата на което кредитната институция (банката) се задължава да отпусне на студента или докторанта парична сума за определена цел и при уговорени условия и срок, а студентът или докторантът се задължава да ползва сумата съобразно уговореното и да я върне след изтичането на срока, заедно с уговорената лихва.

- Направено е предложение **de lege ferenda** за предвиждането на право на студента или докторанта да ползва допълнителна сума /т.нар. овърдрафт/ по отпуснатия кредит в случай на изменение на таксите за обучение в посока тяхното увеличаване. Конкретното предложение е създаването на нов чл. 21а от ЗКСД със следната редакция:

„Чл. 21а. (1) В случай, че дължимата от студента или докторанта към висшето училище такса за обучение бъде увеличена след сключване на договора за кредит студентът или докторанта разполага с правото да му бъде отпусната допълнителна сума, чийто максимален размер не може да надвишава размера на увеличението на дължимата такса за обучение, без да бъдат променяни останалите условия по кредита.

(2) В случай че банката откаже отпускането на сумата по ал. 1, студентът или докторанта може да прекрати договора.”

-Направено е предложение **de lege ferenda** за създаването на нова алинея към чл. 22 от ЗКСД /по отношение на кредита за издръжка на студента/, която да предвижда съответното прилагане на предложената de lege ferenda разпоредба на чл. 21а от ЗКСД.

-Направена е аргументирана критика към законодателя, който е уредил кредита за покриване на текущи нужди на студента като целеви кредит „за издръжка“, както и по отношение на подхода този кредит да е достъпен единствено за студенти или докторантите, които по време на обучението си са станали родители, придружена с предложение **de lege ferenda** тези изисквания да отпаднат.

-Аргументирано е предложението получаването на достъп до ДБКСД да бъде регулирано не чрез поставянето на възрастови и други граници, а посредством използването на получаваните от лицето доходи като критерий.

-Критикуван е чл. 21, ал. 4 от ЗКСД, който предвижда, че кредитополучателят сам трябва да заплати таксата си за обучение за първия семестър на първата година от обучението му и да представи на банката документ, удостоверяващ това плащане. Това разрешение е характеризирано като нелогично и нецелесъобразно, тъй като задължава кредитополучателя да заплати за своя сметка задължението, за което желае да получи кредитиране, и едва тогава би могъл да получи това „кредитиране“. Направено е предложение **de lege ferenda** това изискване да отпадне.

-Посочен е законодателния пропуск, произтичащ от факта, че липсва нормативна уредба, която да урежда съдбата на кредитите, които банките

са сключили за съответната година в хипотезата, че същите надхвърлят размера на издадените от държавата гаранции по ЗКСД. Предложено е разрешение - създаването на текущ механизъм за мониторинг на общия размер на кредитите предоставяни по време на текущата година и незабавно уведомяване на банките, предоставящи кредити по ЗКСД, за обстоятелството, че за текущата година лимитът на държавните гаранции е достигнат.

-Направено е предложение **de lege ferenda** за отмяна на чл. 17, ал. 6 от ЗКСД, в частта му, в която предвижда нищожност на договора за кредит при нарушения на ал. 4 на цитираната разпоредба, тъй като тази формулировка необосновано изключва възможността за приложение на чл. 26, ал. 4 от ЗЗД в този конкретен случай.

-Идентифициран е конкретен проблем, породен от стремежа за всеобхватност на законодателя, който е довел до непрецизния текст на чл. 17, ал. 5 от ЗКСД, прогласяващ изрично, че за кредитите по ЗКСД се прилагат правилата за неравноправните клаузи по чл. 143-148 от Закона за защита на потребителите. Посочени са и съществуващите практически измерения на проблема, изведени във влезли в сила съдебни актове, в които е отречено качеството „потребител” на студентите и докторантите. Направено е предложение **de lege ferenda** тази разпоредба да бъде отменена.

6. Към труда могат да бъдат направени някои препоръки и критични бележки.

-С оглед синхронизацията на съдържанието на дисертационния труд да се избягва смесването на цифровото с буквеното означение на подточките (например, при § V на Глава първа и при § IV на Глава втора);

-Считам за необходимо да се промени заглавието на Глава трета на „Неизпълнение и недействителност на договора за банков кредит на студенти и докторанти“ като съответстващо на съдържанието на тази глава;

-Да се използват навсякъде в основния текст и под линия общовъзприетите съкращения, а не да се съчетават както съкращенията (например, ВКС), така и пълното наименование (например, Върховен касационен съд)-(вж. с. 112, под линия);

-Необходимо е да се коригират допуснатите при набирането на текста терминологични грешки (вж. с. 122);

-Да се избягва използването на фрази от общоупотребимия български език (например, „все в този дух“, на с. 123) за сметка на правната терминология;

7. Заключение

Представеният за обсъждане от докторант Милен Томов Маринов дисертационен труд определено съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят

на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за неговото прилагане. Работата показва, че докторантът притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по гражданско и семейно право, и въпреки направените бележки, притежава качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното давам своята положителна оценка за проведеното изследване и предлагам на членовете на научното жури да присъдят на Милен Томов Маринов образователната и научна степен „Доктор“ по докторска програма „Гражданско и семейно право“, професионално направление 3.6 Право.

С уважение,

изготвил становището:

01. 09. 2021 г.

.....
(доц. д-р Йордан Баланов)

To the members of the scientific jury, determined by Order of the Rector of SWU "Neofit Rilski" № 1647 of 22.07.2021, in connection with the public defense for the award of educational and scientific degree "Doctor", under the doctoral program "Civil and Family Law" , professional field 3.6 Law, SWU "Neofit Rilski", 2021

STANDPOINT

by

Assoc. Prof. Yordan Balanov, PhD, Department of Private Law, Faculty of Law, University of Veliko Tarnovo "St. St. Kiril and Metodii", for the dissertation of Milen Tomov Marinov, on the topic of "Bank loan agreement for students and doctoral students", for obtaining educational and scientific degree "Doctor" in the doctoral program "Civil and Family Law" (professional field 3.6 Law)

1. Milen Tomov Marinov graduated the Faculty of Law and History of SWU "Neofit Rilski" in 2013. He is a doctoral student in independent form of study in the field of 3.6 Law in the doctoral program "Civil and Family Law" with scientific supervisor Assoc. Prof. Tanya Yosifova, PhD, to the Department of Civil Law at the Faculty of Law and History of SWU "Neofit Rilski". Enrolled by Order №1289 / 16.07.2019 of the Rector of SWU "Neofit Rilski" at the Department of Civil Law, as of 12.06.2019 until 11.06.2022. The topic of his dissertation is "Bank loan agreement for students and doctoral students". Milen Tomov Marinov is an assistant at the Department of Civil Law at the Faculty of Law and History of SWU. He was dismissed with the right to defense (Minutes № 15 / 21.07.2021 of the Faculty Council).

2. The presented dissertation is the first monographic and original study in the Bulgarian legal doctrine, dedicated to the bank loan agreement for students and doctoral students (BLASDS). The problems related to bank lending to students and doctoral students (the conclusion of BLASDS, its provision, implementation and the consequences of its non-implementation) are relevant and significant both for Bulgaria and worldwide. The historical and comparative law research methods are skillfully applied in the work. Follow-up of the occurred changes in the legislative regulation of the bank crediting of students and doctoral students, analysis and parallel study of the legislative acts from foreign legal systems and international acts has been performed. The available case law on these issues is examined.

The dissertation is 216 pages long and contains: introduction; three chapters, structurally separate paragraphs and subparagraphs; conclusion, containing the conclusions made and a summary of the problematic issues of the legislative regulation of the crediting of students and doctoral students in LSDSA; bibliographic reference consisting of 134 titles in Bulgarian, Russian, French, English and German. 249 footnotes were made. The dissertation meets

the requirements of Development of the Academic Staff of the Republic of Bulgaria Act and the internal regulations of SWU "Neofit Rilski". The abstract reflects the main scientific and scientific-applied contributions. The author has six (6) publications that are on the topic of the dissertation.

3. **Chapter one** emphasizes the general characteristics of BLASDS. An analysis of the origin of the word "credit" was performed, following its incorporation into the legislation of the Republic of Bulgaria. The role of the introduction of BLASDS as an institute is reflected and its development in connection with the right to education and the emergence of the so-called social rights qualified in legal doctrine as second generation rights. An analysis of the development of international instruments in this direction - the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights and the Charter of Fundamental Rights of the European Union, clarifying the nature of the right to education and the accompanying rights guaranteed by the Charter.

This chapter analyzes the legal definition of BLASDS, according to Art. 17, para. 2 of LSDSA. A theoretical definition of BLASDS is derived as:

Agreement under which the credit institution (bank) undertakes to grant the student or doctoral student a sum of money for a specific purpose and under agreed terms and conditions, and the student or doctoral student undertakes to use the amount as agreed and return it after the expiration of the term , together with the agreed interest rate.

An analysis of the normative acts applicable to BLASDS has been made by distinguishing them from general and special. The historical development of the institute of bank crediting is traced. The BLASDS was separated from similar legal institutes - the service loan agreements, consumer loans, financial leasing, trade credit, consumer credit and bank credit.

The doctoral student focused on the species diversity and differentiation of the bank loan agreements of students and doctoral students by comparison with the classic bank loan agreement. Their distinction is made depending on their purpose, the term for which they are granted, and the manner of their assimilation.

Chapter two discusses and analyzes the problems of the conclusion, content and operation of BLASDS.

The figures of the lender and the borrower under BLASDS are considered and clarified. Clarifying the figure of the borrower, the author has made a number of criticisms of the legislator, who has introduced various criteria for access to this type of loans, having the nature of restrictions, but not meeting the purpose of LSDSA such as: entering a certain age that should not be reached by the borrower ; introduction of the requirement for loan applicants to be trained only in a regular form of training; the lack of an already acquired educational-qualification or educational and scientific degree. With regard to the creditor as a party to BLASDS, a critical analysis of the terms "bank" and "credit institution" was made.

The pre-contractual obligations of the parties under BLASDS are analyzed and the doctoral student has divided them into general and special according to LSDSA. The envisaged procedure for concluding the contract is considered in detail, including the legal and factual actions to be taken by the parties. The requirements to the form for validity of BLASDS defined as a formal legal transaction are derived. The various restrictions placed by the legislator on this contract are considered. The issue of loan disbursement is analyzed. A terminological comment was made regarding the term "assimilation" used in the LSDSA as well as a comparison with the conceptual apparatus used in the CA - "granting" or "use" and with the provision of Art. 62, para. 16, item 4 of the CIA, which distinguishes between "permits" and "utilized" amounts of loans.

The purpose, term, subject and content of BLASDS are considered in detail. A detailed analysis of the interest rate institute was performed, paying special attention to the concept of anatocism. Critical arguments are presented regarding the mixing in the doctrine of the terms "anatocism" and "capitalization of interest".

Chapter three is devoted to the consequences of non-fulfillment of the obligations under BLASDS and its invalidity. Particular attention is paid to the pre-term demandability of BLASDS and the plan for repayment of the loan. The possibility for the parties to the contract to claim compensation for damages caused by its non-performance was also considered. The role of the state as a guarantor of the credit relationship under Art. 4 of LSDSA. The unconditional need to create a bond between the bank and the state by concluding a standard contract in order to create a credit relationship under between the bank and the borrower is emphasized.

The author has raised and considered the issue of the innocent impossibility to implement BLASDS through the prism of the provision of Art. 81, para. 2 COA. The conclusion is argued that the innocent impossibility of performance could not find application in the contractual legal relations under BLASDS, concerning the obligation of the borrower to return the borrowed amount together with the due interest.

In this chapter the different hypotheses of invalidity of BLASDS under LSDSA are distinguished. There is a view that the general rules for the invalidity of transactions under Art. 26-35 of the COA are also applicable to BLASDS, as the scope of application is not limited by the special hypotheses of invalidity under LSDSA. The subject of discussion are only the hypotheses of invalidity provided for in the LSDSA, insofar as the cases regulated in the COA, although indisputably applicable to this type of loans, do not reveal specifics related only to student lending, but concern bond relations in general, therefore fall outside the scope. scope of the study. Criticism has been leveled at existing case law, which denies the mandatory nature of the provision of Art. 24, para. 3 of the LSDSA, fixing with accuracy the term of the loans granted under this law.

The possibility of conversion in this type of credit relationship is considered. The doctoral student came to the conclusion that it would be difficult for her to find a field of application in the subject of student lending. Upon the conversion of BLASDS into another contract, the resulting credit relationship will remain unsecured and the state would not be responsible for the fulfillment of the borrower's obligations. In this situation, it cannot be assumed that the bank would be bound by such an agreement and would like the consequences of the converted transaction to occur.

A brief analysis of individual procedural aspects of disputes arising from the BLASDS -jurisdiction of disputes and the procedure for their consideration; claims in the relationship between the bank and the student or doctoral student; the bank's claims against the state and the resulting claims of the state against the student or doctoral student; the peculiarities in the cases of declared pre-term demandability.

The consequences of the improper declaration of the pre-term due date for the claim, respectively the order proceedings are considered. Subject to in-depth examination is the provision of Art. 14, para. 2 of the LSDSA, which provides as a condition for incurring the liability of the state to the creditor the submission of evidence that the latter has claimed the amount due first by the borrower. Due care has been taken, which should be taken by the bank in order to be able to claim its right to claim payment from the state. It is concluded that this right arises only after the creditor has exhausted the legal means to recover his claim from his debtor. A critical review of the available case law has been carried out, which considers that the state, in its sole discretion, can consider it established at what point the bank has fulfilled this obligation.

4. The research undoubtedly shows the in-depth researches of the doctoral student on the chosen topic and the originality of the made analyzes and conclusions is distinguished. The choice of topic is appropriate insofar as the issues related to bank lending to students and doctoral students are essential for their regulation, theoretical research and case law. Several criteria can be pointed out as a positive feature of the presented research. There is a clear stylistic statement. The text is easy to read, the presented information is quickly perceived and it is easier to understand the presented ones. I find the application of the historical and comparative law method of research a suitable approach.

The information presented in the statement is not presented on its own, and the formulated arguments support the conclusions made in relation to the current regulations. The cited doctrinal opinions and case law are subjected to reasonable criticism. The research has theoretical and practical value, which the author has successfully combined two directions in his work. It shows the aspiration of the researcher to correctly handle the cited literature, to present and summarize the various concepts in legal theory. In this regard, in order to improve the current legislation, separate *de lege ferenda* proposals have been formulated and argued. This is an undoubted proof that the present dissertation

contains scientific results, representing an original contribution to legal science. The opinions presented by the doctoral student are substantiated with arguments that he considers to be decisive, which gives a high quality to her research. The work shows that the author has in-depth theoretical knowledge in the subject matter and ability for independent research. Therefore, I find the presented work for current and useful research with undoubted scientific contributions.

5. The contributions of the dissertation can be outlined as contributions of a theoretical nature and proposals **de lege ferenda**.

- The essential issues related to BLASDS -types, conclusion, content, consequences of its non-fulfillment, invalidity are considered and analyzed in detail and in detail;

- The substantiated critique of the normative regulation of BLASDS and of the accessible case law, dedicated to this contract;

- The theoretical definition of BLASDS is derived as:

Agreement under which the credit institution (bank) undertakes to grant the student or doctoral student a sum of money for a specific purpose and under agreed terms and conditions, and the student or doctoral student undertakes to use the amount as agreed and return it after the expiration of the term along with the agreed interest rate.

- A proposal has been made de lege ferenda to provide for the right of the student or doctoral student to use an additional amount / the so-called overdraft / on the granted loan in case of change of the tuition fees in the direction of their increase. The specific proposal is the creation of a new art. 21a of the LSDSA with the following wording:

"Art. 21a. (1) In case the tuition fee due by the student or doctoral student to the higher school is increased after concluding the loan agreement, the student or doctoral student has the right to be granted an additional amount, the maximum amount of which may not exceed the amount of the increase. the due tuition fee, without changing the other terms of the loan.

(2) In case the bank refuses to grant the amount under para. 1, the student or the doctoral student may terminate the contract. "

- A proposal de lege ferenda has been made for the creation of a new paragraph to Art. 22 of the LSDSA / with regard to the student's maintenance loan /, which should provide for the respective application of the proposed de lege ferenda provision of Art. 21a of LSDSA.

- A reasoned criticism was made of the legislator, who has arranged the loan to cover the current needs of the student as a targeted loan "for maintenance", as well as regarding the approach that this loan is available only to students or doctoral students who during their studies have become parents, accompanied by a proposal de lege ferenda to drop these requirements.

- It is argued that the access to BLASDS should be regulated not by setting age and other limits, but by using the income received by the person as a criterion.

- Art. 21, para. 4 of the LSDSA, which stipulates that the borrower must pay his tuition fee for the first semester of the first year of his training and submit to the bank a document certifying this payment. This authorization is characterized as illogical and inappropriate, as it obliges the borrower to pay at his own expense the obligation for which he wishes to receive credit, and only then could he obtain this "credit". It has been proposed de lege ferenda that this requirement be abolished.

- The legislative omission arising from the fact that there is no legislation to regulate the fate of loans that banks have concluded for the year in the hypothesis that they exceed the amount of guarantees issued by the state under the LSDSA. A solution has been proposed - the creation of an ongoing mechanism for monitoring the total amount of loans granted during the current year and immediate notification of the banks providing loans under the LSDSA, for the fact that for the current year the limit of state guarantees has been reached.

- A proposal has been made de lege ferenda to repeal Art. 17, para. 6 of LSDSA, in the part in which it provides for nullity of the loan agreement in case of violations of para. 4 of the cited provision, as this wording unreasonably excludes the possibility for application of art. 26, para. 4 of the COA in this particular case.

- A specific problem has been identified, caused by the aspiration for comprehensiveness of the legislator, which has led to the imprecise text of Art. 17, para. 5 of the LSDSA, explicitly declaring that the rules for the unfair clauses under Art. 143-148 of the Consumer Protection Act. The existing practical dimensions of the problem are also indicated, set out in effective court acts, in which the quality of "consumer" of students and doctoral students is denied. It has been proposed de lege ferenda that this provision be repealed.

6. Some recommendations and critical remarks can be made about the work.

- In view of the synchronization of the content of the dissertation mixing the digital with the letter designation of the sub-points should be avoided (for example, in § V of Chapter One and in § IV of Chapter Two);

- I consider it necessary to change the title of Chapter Three of "Failure to comply and invalidity of the bank loan agreement for students and doctoral students" as corresponding to the content of this chapter;

- To use the common abbreviations everywhere in the main text and below the line, and not to combine both the abbreviations (for example, the Supreme Court of Cassation) and the full name (for example, the Supreme Court of Cassation) - (see p. 112, under the line);

-It is necessary to correct the terminological errors made when typing the text (see p. 122);

-The use of phrases from the commonly used Bulgarian language (for example, "in this spirit", on p. 123) at the expense of legal terminology should be avoided;

7. Conclusion

The dissertation work submitted for discussion by doctoral student Milen Tomov Marinov definitely contains scientific and scientific-applied results, which represent an original contribution to science and meet the requirements of the Development of the Academic Staff of the Republic of Bulgaria Act and the Regulations for its application. The work shows that the doctoral student has in-depth theoretical knowledge and professional skills in civil and family law, and despite the notes made, has the qualities and skills to conduct research independently.

Due to the above, I give my positive assessment of the study and propose to the members of the scientific jury to award Milen Tomov Marinov the educational and scientific degree "Doctor" in the doctoral program "Civil and Family Law", professional field 3.6 Law.

With respect,

drafted the opinion:

01. 09. 2021

.....
(Assoc. Prof. Yordan Balanov, PhD)